

Türkçad

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B2 Düzeyindeki Deyimlerin Öğretimine Yönelik Bir İzence Örneği

Mehmet KARA¹ & Serkan İPEK² & Serdar BAŞUTKU³

Özet

Bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yaygın kaynak olarak kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2, Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER, İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe B2 düzeyi ders kitaplarındaki deyimler uzman görüşüne göre seçkisiz atama (random sampling) yöntemiyle örneklem olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, (B2) düzeyinde deyimlerin öğretimine yönelik yeni ve özgün bir izence geliştirmektir. Çalışmada gözlem, uzman görüşü, doküman inceleme gibi nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yazılı materyallerin (kitap, dergi, gazete, e-icerikli belgeler) incelendiği nitel araştırma desenlerindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada, alanyazına dayalı veriler incelenmiş ve sezgisel yöntemden biri olan uzman görüşüne göre, alanda bulunan eksiklikler tespit edilerek dil öğretiminde anlam ve kullanımı esas alan özgün bir izence geliştirilmiştir. Çalışmanın bu yönüyle, hedef kitleye yönelik ders malzemesi geliştirecek olan dil öğreticilerine ve materyal geliştirme uzmanlarına örnek oluşturabileceği düşünülmektedir. Çalışma kapsamında "Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi" ışığında, incelenen kitaplardaki deyimlerin öğretimine yönelik izence örneği oluşturmak da hedeflenmiştir. Söz konusu amaç çerçevesinde Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nin (B2) düzeyindeki yeterlikleri dikkate alınarak deyimlerin öğretimine yönelik izence geliştirilmiştir. Bu izlencenin oluşturulmasında Türk kültürünün sözlü kültür unsurlarından olan Hacivat-Karagöz'den faydalanılmıştır. Çalışmanın, yabancılar Türkçe öğretimi alanında farklı ve özgün izlencelerin geliştirilmesinde dil öğreticilerine faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, İzence, Deyimler, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, fmkr48@gmail.com, 0000-0003-4691-5460.

² Doktora öğrencisi, Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, serkanipek86@gmail.com, 0000-0003-2507-2089.

³ Öğr. Gör., Hitit Üniversitesi TÖMER, serdarbasutku@hotmail.com, 0000-0002-0969-8148.

A Syllabus Example for Teaching B2-Level Idioms in Teaching Turkish as a Foreign Language

Abstract

In this study, the idioms in the B2-level textbooks of Ankara University TOMER Yeni Hitit 2, Turkish for Foreigners; Gazi University TOMER, Istanbul DILMER Turkish for Foreigners, and Yunus Emre Institute Yedi İklim Turkish, which are commonly used for teaching Turkish as a foreign language, were selected as samples by random sampling method according to expert opinion. This study aims to develop a new and original syllabus for teaching B2-level idioms. Qualitative research method such as observation, expert opinion, document review was used in the study. Document analysis is one of the qualitative research patterns by which written materials (books, magazines, newspapers, e-content documents) are reviewed (Yildirim & Simsek, 2013). In the study, the data based on the literature was examined and a specific syllabus was developed based on the meaning and usage in language teaching by detecting the deficiencies in the field according to the expert opinion, which is one of the intuitive methods. With this aspect of the study, it is thought that the study can set an example for language teachers and material development specialists who will develop course materials for the target audience. The study also aimed to create an example syllabus for teaching idioms in the reviewed textbooks in the light of the “Common European Framework of Reference for Languages. Within the framework of this aim, a syllabus for teaching idioms was developed by taking into consideration the B2-level qualifications of Common European Framework of Reference for Languages. Hacivat-Karagoz, one of the verbal cultural elements of Turkish culture, was used in creation of this syllabus. It is thought that the study will be helpful to language teachers in developing different and original syllabi in the field of teaching Turkish to foreigners.

Key Words: Teaching Turkish to Foreigners, Syllabus, Idioms, European Common Suggestions Framework for Languages.

1. Giriş

Yirmi birinci yüzyılda, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi gücünün artması, Türkiye'ye karşı var olan ilgiyi geliştirmiştir. Türkiye'nin bir yüzünü Batı'ya diğer yüzünü de Orta Doğu ve Asya'ya çevirmesiyle de Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların sayısı hızlı bir şekilde artmıştır. Bu, özellikle turizm ve sanayi sektöründe hissedilir bir noktaya ulaşmıştır. Tarihi seyirde bu hususu ele alacak olursak Şubat 1986'da İngiliz Hükümeti tarafından İngiltere'de yabancı dil öğretiminin bugünkü durumunu incelemek üzere görevlendirilen Sir Peter Parker, İngiltere Üniversitelerarası Kurulu'nda "Speaking For The Future" adıyla sunmuş olduğu raporda Türkiye ve Türkçe öğretiminin önemini şu şekilde belirtmiştir:

"Türkiye, NATO için büyük önem taşımakta ve Avrupa'yı hedef alan bir siyaset izlemektedir. Uygulanmakta olan ekonomik programın başarıya ulaşması hâlinde, nüfus 2000 yılında 70 milyona ulaşacak ve çok büyük bir potansiyele sahip olan Türk pazarı giderek önem kazanacaktır" (Bayraktaroğlu, 1987). Görüldüğü üzere İngiliz hükümeti ekonomik gelişmelerden hareketle o zamanlardan iki binli yılları düşünmüş, Türkiye'nin dolayısıyla Türkçenin önemini kavramıştır. Bu noktada Avrupa ile bütünleşmeyi hedefleyen Türkiye'nin, turizm açısından yapacağı tanıtım faaliyetlerinin yanında Türkçe öğretiminin de milli menfaatlerimiz açısından daha da önem kazanacağı, 1986 yılında İngilizler tarafından sunulan rapordaki tespitlerden de anlaşılmaktadır. Bu tespitlerin ne kadar yerinde olduğuna kanıt olarak, son yıllarda hem yurt içinde hem de yurt dışında yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmaların artması gösterilebilir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi kapsamında üniversitelerin bünyesinde açılan Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER'ler) ile yurt dışında Türkiye'yi temsil etmek, Türk kültürünü tanıtmak ve Türkçeyi öğretmek amacıyla 2009 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü'nün çalışma sahasını gün geçtikçe hızlı bir şekilde genişletmesi rapordaki öngörülerin haklılığını destekler niteliktedir. "Değişik anadillere sahip Avrupalıların, Avrupa bünyesindeki serbest dolaşım ve iş birliğini güçlendirmeleri, birbirlerini tanıyıp anlamaları ve önyargıları kaldırıp sosyal ilişkilerini geliştirmeleri ancak birbirlerinin dilini iyi öğrenmeleriyle mümkündür" (Bayraktaroğlu, 1987).

Yukarıda ifade edilen bu tavsiye kararında, ülkelerin yabancı dil öğretiminde devlet politikalarının nasıl olması gerektiği konusunda önerilerde bulunularak, oldukça ayrıntılı bir şekilde eğitim, öğretim ve pedagoji alanında alınması gereken önlemlerin sıralaması yapılmaktadır. Diğer taraftan, Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Komisyonu tarafından 1971 yılında, konsey üyesi ülkelerin birbirlerine daha da yakınlaşmasını ve ideal bir Avrupa Birliği'nin oluşmasını sağlamak amacıyla üye ülkelerin dillerini birbirlerine daha sistemli bir şekilde öğretilmesi için "Yabancı Diller Projesi" başlatılmıştır. İlk iş olarak çeşitli Avrupa üniversitelerinde, yabancı dil öğretimi konusunda ihtisaslaşmış öğretim üyelerinden oluşan, "Threshold Level" adı altında bir yabancı dil öğretimi modeli ortaya konulmuştur. Bu model XXI. yüzyılda yabancı dil öğretimi alanına büyük yenilikler getirmiş olup bugüne kadar İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Hollandaca, Danca, İsveççe, Norveççe ve Portekizcenin öğretiminde uygulanmıştır. Hâlihazırda bu diller ilgili ülkelerin okul, üniversite, radyo ve televizyonlarında yaygın öğrenci kitlesine hitap edecek bir şekilde öğretilmektedir. Ayrıca, bu projeye bağlı olarak her ülke kendi dilini diğer üye ülkelere öğretebilmek için öğretmenlerine hizmet içi eğitim programları da düzenlemektedir. Bu bilgilerden hareketle yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi noktasında mevcut öğretim programlarının çağın gerektirdiği ve komisyonun beklediği kültürel etkileşim olgusundan hareketle güncellenmesi, yöntem, teknik ve ders materyallerinin hedef kitlenin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine cevap verecek nitelikte olması gerekmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında önemli sayıda çalışma yapılmış, yapılmaya da devam edilmektedir. Söz konusu alanda yapılan her çalışmanın değerli olduğu ve alana katkı sunduğu gerçeğinden hareketle ilerleyen yıllarda gerçekleştirilecek çalışmaların daha da derinlemesine yapılması gerekmektedir.

Kara'ya (2010) göre yabancı dil öğretimi, ancak öğrenci merkezli yöntem ve teknikler ile uygun teknolojiler kullanıldığında etkili bir biçimde gerçekleşebilir (s. 408). Çünkü gelişen dünyamızda dil öğretiminde modern yaklaşımlar benimsenmekte, materyaller, öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre hazırlanmaktadır. Bu da doğal olarak öğrenci merkezli eğitim ve öğretim uygulamalarını ortaya çıkarmaktadır. Aksi hâlde, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre yöntem ve teknik benimsenmemesi dil öğretimini sekteye

uğratacaktır. Kara'nın (2011) da belirttiği üzere her öğrencinin dilsel becerisinin aynı olmadığı gerçeği dikkate alınmalıdır. Öğrenciler öğretim süresi boyunca belli dönemlerde, etkinliklere göre farklı şekilde ilerleyebilirler. Bu nedenle öğretmen, öğretim programının esaslarına uygun olarak öğrencilerin dikkat ve ilgi alanlarına, seviyelerine göre bir öğretim yöntemi belirleyebilir (s. 168).

Son yıllarda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında becerilerin ve dilbilgisinin kazandırılmasında farklı görüşler öne sürülmektedir. Alan uzmanlardan bazıları dilbilgisinin müstakil olarak ele alınması gerektiğini savunurken bazıları ise becerilerin içerisinde verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Şüphesiz her iki görüşte de haklılık payı bulunmaktadır. Öne sürülen tüm kuram, yöntem ve tekniklerin belirli bir uygulamadan geçirildikten sonra ortaya atıldığı ve belli orada bunların başarılı olduğu unutulmamalıdır. Bu çalışmada işte bu görüşlerden hareketle dilbilgisinin anlamı ve kullanımı esas alınmış ve bu amaç doğrultusunda deyim öğretimine yönelik bir etkinlik geliştirilmiştir.

Deyimlerin öğretimi bir yandan okuma, anlama, konuşma ve yazma becerilerinin gelişimiyle, diğer yandan sesletim, doğru yazma, dilbilgisi kurallarının bilinmesi ve kullanılabilmesiyle ilintilidir. Yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlerin kelime dağarcığını zenginleştirebilmeleri için özellikle deyimlerin kullanımı, öğrenimi ve öğretimi ile ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Bu kapsamda ulaşılabilen kitap, doktora ve yüksek lisans tezi, makale ve bildiriler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda konuyla ilgili yapılan alanyazın taramasında ana dili öğretiminde deyim ve atasözlerine yönelik ders kitaplarında yer alan etkinliklerin nitelik ve nicelik özelliklerini tespit eden çalışmaların varlığına az da olsa rastlanılmıştır. Ancak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyimlerin seviyelere uygunluğunun tespiti ve öğretiminde nasıl bir yol, yöntem izlenmesi gerektiğine dair çalışmalara yeterince yer verilmediği görülmüştür. Alanyazında yapılan çalışmalardan bir kısmı deyimlerin öğretiminde kültürel etkileşim konusunu ele alıp bu bağlamda örnek olarak geliştirilen ders materyallerinden oluşmaktadır. Bu minvalde ilgili çalışmalarda deyimlerin öğretimine yönelik materyallerin oluşturulmasında kelime hazinesinin seçimi ve kazanıma uygun dil işlevlerinin neler olduğu vb. detayların verilmediği ve gerekli uygulamaların yapılmadığı görülmüştür.

Aksan (2009), "kimi zaman bir tek sözcüğün bile bir kültür varlığı sayılan dilin en ufak birliği olarak ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddi ve manevi kültürü üzerinde fikir verebileceğini" (s. 67) ifade etmiştir. Bu anlamda yabancı öğrencilere öğretilen bir deyimle Türk insanının hayata bakış açısını, yaşam tarzını vb. özelliklerini kolaylıkla kavrayabiliriz. Ancak burada deyimlerin hangi yolla veya nasıl öğretileceği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. "Bu ifadeleri hedef dilden kaynak dile çevirmek her zaman doğru bir uygulama olmayabilir. Çünkü ifadelerin tam karşılığı bazen bulunamamaktadır" (İpek, 2016, s. 33). Bundan dolayı deyimlerin öğretimine yönelik daha yaratıcı ve işlevsel etkinliklerin planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkçenin kalıp söz, deyim ve atasözü bakımından oldukça zengin bir dil olduğu ve bunların edebî metinlerde canlı bir şekilde kendini gösterdiği alan uzmanlarınca dile getirilmektedir. Bu unsurlar "dilnin zenginliğini yansıttığı gibi öğrenen kişiye de dili esnek bir biçimde kullanabilme seçenekleri sunar. Bu sebeple kalıp ifadelerin içinde barındırdığı zengin kültürel yapıları Türkçe öğrenenlere kazandırmak daha az çaba ile daha çok işi başarmak anlamına gelecektir" (Kara ve Memiş, 2015, s. 1672). Bu noktada deyimlerin öğretiminde Türk kültürünü yansıtan nitelikli edebî metinlerden yararlanılması gerekmektedir. Bu metinler içerisinde özellikle eğlence ve gülmece unsurlarını içinde barındırması, içten, doğal bir dili olması, aliterasyonların kullanılması; sıkıcı ve çok didaktik olmaması bakımından Karagöz Hacivat oyunları önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü söz konusu metinler; gülmece unsurlarını içermekte, içerdiği farklı tiplerle Türk toplumunun toplumsal zenginliğini göstermekte ve Türk insanının kıvrak zekâsını yansıtmaktadır. Ayrıca bu metinler, diyaloglardan oluşması bakımından iletişimsel dil öğretimi yaklaşımı için işlevsel bir özellik taşımaktadır. İşte bu yönlerinden dolayı bu metinlerle hem deyimleri öğretebiliriz hem de Türk kültürüne ait özellikleri öğrenciye daha rahat aktarabiliriz.

Yabancı dil öğretimi, alfabe ve kelimelerin öğretimiyle birlikte başlayan bir süreç olup okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin gelişimiyle devam etmektedir. Bununla birlikte dilbilgisi kurallarının bilinmesi ve kullanılabilmesi de dil öğrenim sürecinin tamamlayıcı bir unsurudur. Okuma, bu dört temel dil becerisi içinde kelime bilgisi ve

dilbilgisi için bir edinim kaynağıdır. “Okuma yabancı dil öğrencileri için neredeyse diğer tüm bilgi ve becerilerin öğrenilmesi ve kazanılmasında anahtar konumundadır” (Memiş ve Kara, 2018, s. 268). Okuma, “Bir yazıyı oluşturan semgesel imleri seslendirme ya da o imlerin belirttiği sözcükleri tanıyarak, tümcelerini kavrayarak içerdiği düşünceleri anlama, yorumlama” olarak tanımlanmaktadır (TÜBA, 2020). Okuma, yazar ile okuyucu arasında etkileşim gerektiren, aktif ve karmaşık bir süreçtir. Okuma anlama, metindeki kelimelerin seslendirilmesinden öte, bu kelimelerin oluşturduğu anlamların ve genel olarak da metnin bütününe verdiği mesajın okuyucu tarafından doğru bir şekilde anlaşılması esasına dayanmaktadır. Bu anlamda kelime bilgisi metni anlama düzeyini doğrudan etkilemektedir (Karatay, 2007, s. 146). Yabancı dil öğretim sürecinde yeni kelime, kelime grubu ve dilbilgisi konularının öğretimi, dil öğretiminin merkezini oluşturmaktadır. Günay’a (2003) göre ise okuma, dil merkezli bir anlama sürecidir. Dil merkezli anlamanın iki temel becerisinden biri olan okuma, alıcının metin karşısında yaptığı düşünsel bir etkinliktir. Dar anlamda, yazılı bir metnin şifresini çözme, grafiksel olarak kodlanmış bir bildirin kodunu çözmektir. Geniş anlamda ise, yazınsal bir metni yorumlamak anlamına gelmektedir (Günay, 2003, s. 9). Bu tanımlardan hareketle yabancı dil öğretiminde öğrenciler, okuma becerilerini geliştirmek amacıyla aslında öğrendikleri yeni kelime ve yapılar aracılığıyla metindeki derin anlamı bulmaya çalışırlar diyebiliriz. Ancak, çoğu öğrenci metnin genel anlamından ziyade, yeni kelime ve yapıların anlamlarına, bunların ne olduklarına ne anlama geldiklerine odaklanır.

Okuma eylemi, harfleri, kelimeleri ve cümleleri seslendirmekle birlikte birbirini takip eden kelimeleri anlamlandırmakla sınırlı değildir. Okumanın bilinen iki aşaması olan seslendirme ve anlama dışında sırasıyla duyma, görme, algılama, çağrışım ve öğrenme de okuma sürecinde yer alan aşamalardandır. Okuma eyleminde anlamanın gerçekleşmesi için okuma sürecindeki fiziksel ve zihinsel aşamaların sırasıyla tamamlanması gerekir. Dolayısıyla okuma becerisi, yazılı sembollerin çözümlenmesi ve ardından anlamlandırılmasıdır, diyebiliriz. Okuyucunun anlama basamağına geçebilmesi için metni kendi bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirebilmesi beklenir (Yalçın, 2018, s. 85). Okuma bir nevi “Yazıyı, sözcükleri, cümleleri ve öteki öğeleri görme, algılama ve kavrama sürecidir” (Kavcar, Oğuzkan & Sever, 1998, s. 104). Okuma becerisi fiziksel, zihinsel ve sosyolojik süreçlerin bir birleşimidir. En geniş anlamda okuma, görme ve seslendirme yönleriyle fiziksel; anlama ve yorumla yönleriyle zihinsel, toplum, iletişim ve insan yönüyle sosyolojik bir kavramdır ve sağlıklı bir okuma için bu üç unsur birbiriyle bağlantılı olmalıdır (Özbay, 2011, s. 67).

Öğrencilerin özellikle yabancı dil öğreniminde okumaya karşı olan ilgi ve tutumları, öğrencilerin okuma becerisine yönelik hazırlayacakları etkinlik ve uygulamaların nitelikleriyle doğru orantılıdır. Bu yüzden okuma metni, normal olarak bir ders kitabının ilk ve en önemli unsuru olmasının yanı sıra dil öğretimine yönelik diğer etkinlikler için de art alan bilgisinin oluşmasına zemin hazırlar. Metinlerde kullanılan dilin ve yapıların yeni olması öğrencileri zihinsel olarak zorlayabilir. Bu nedenle okuma becerisinin gelişimini sağlayabilmek için metnin içeriğini ve dersi iyi planlamak gerekir. Bu noktada izlencelerin oluşturulması gerekir. Öğretim sürecinde içeriğin oluşturulması ve uygulanmasına yön vererek derslerin daha verimli geçmesine yardımcı olan izlenceler, belli bir hedef doğrultusunda etkinliklerin sınıf içinde uyumlu bir şekilde gerçekleşmesini sağlayarak öğrencinin zihinsel becerilerini kademeli ve sistemli olarak geliştirmeye yönelik yapılan planlamaların tümünü kapsar. Bu tanım ve görüşten yola çıkarak izlencenin içerik seçimi ve sıralanışı üzerine yoğunlaştığını söyleyebiliriz (Mohseni-Far, 2008). Yani izlence, derste yapılacak şeylerin listesini bir öğrenme ve dil kuramı ekseninde oluşturma işidir (Ur, 1996; Yaylı & Yaylı, 2011). İzlence dil öğretimi sürecinde öğretimin hedeflerine gönderme yapıp dil öğretimi kuramlarının sınıfta nasıl kullanılacağını belirleyerek uygun altyapının oluşmasını sağlar.

Türk Dil Kurumu tarafından izlence, “belirli şartlara ve düzene göre yapılması öngörülen işlemlerin bütünü, program şeklinde adlandırılmaktadır” (2019). Akbulut ve Yaylı (2015) ise izlencenin açıklanması için aşağıdaki soruların cevaplarına dikkat çekmektedir:

- Hedeflere ulaşmak için hangi öğretme yöntemine ve araçlarına, ne kadar bir süreye gereksinim duyulur?

- Sınıf içindeki etkinliklerin sırası ne olacak ve bunlar nasıl düzenlenecek?
- Ne tür yerleştirme ya da başarı testleri veya diğer test çeşitleri kullanılacak?
- Program nasıl değerlendirilecek (s. 36)?

İzlence oluştururken karar alma ve hangi izlence türünün daha faydalı olabileceğini belirleme öncelikli olarak öğretmeni ilgilendiren bir durumdur. Bu bağlamda öğretici, izlencenin oluşmasını sağlayan kilit noktadır. Öğretim sürecinde içeriğin oluşturulması ve uygulanmasına yön vererek derslerin daha verimli geçmesine yardımcı olan izlenceler, belli bir hedef doğrultusunda farklı şekillerde planlanmaktadır. Bu bilgiden hareketle başta öğretici ve öğrenci göz önüne alınarak öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları ile birlikte beklentileri, bireysel farklılıkları, geçen süre gibi öğeler planlama aşamasında önem taşımaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde öğrencinin merkeze alındığı eylem odaklı yaklaşım, dili kullanan ve öğrenenleri öncelikle sosyal aktörler yani belirli koşullarda, belirli çevrelerde ve eylem alanlarında sadece dille sınırlı olmayan, yerine getirmeleri gereken görevleri gerçekleştiren toplum üyeleri olarak ele alır (CEFR, 2001; 2018). Dil öğrenimini de içeren iletişimsel dil kullanımı hem bir öğrenen/öğrenci hem de sosyal aktör olarak birçok yeterlik geliştiren bireylerin eylemlerini kapsar. Bu bağlamda Akbulut ve Yaylı (2015, s. 45) yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında yaptıkları çalışmada ders kitaplarındaki izlencelerin kavramsal-işlevsel açıdan yoğun olduğuna dikkat çekmişlerdir. Ayrıca geleneksel diye adlandırılan yabancı dil öğretim yaklaşım ve yöntemlerinin esas alındığı yapısal izlencelerin terk edilmediği de tespit edilmiştir. Özellikle XXI. yüzyıl dil öğretim yaklaşımları, öğrencilerin iletişimsel etkinliklerden edindikleri deneyimlerin, sahip oldukları yeterliklerin gelişimine veya değişimine katkı sağlayarak kültürel bir etkileşim zemini oluşturmayı hedeflemektedir.

1.1. Amaç

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde orta düzeyden itibaren öğrenci daha çok soyut kavramlar, kalıp sözler ve deyimlerle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla öğrencinin, bu düzeyden itibaren soyut ifadelerle karşılaşarak kültürün derinliklerine doğru bir ilerleme kaydettiğine ilişkin bir çıkarımda bulunulabilir. Bu sebeple çalışmada, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde orta düzey (B1, B2) için hazırlanacak etkinliklere örnek teşkil etmesi için deyimler ile birlikte Türk kültürüne ait öğelerin de öğretilmesine yönelik izlence oluşturmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın amacı ana dili eğitiminde de büyük bir öneme sahip olan deyimleri yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlerin anlama ve yorumlama becerilerine olumlu yönde katkı sağlamak, deyimlerin anlamını, mizahi unsurları kullanarak bağlam içerisinde öğrencilere kavratmak, öğretmenlere ve materyal hazırlayanlara rehberlik etmek amaçlanmaktadır.

1.2. Problem Durumu

Türkçenin zengin inceliklerinden ve söz varlığından olan deyimlerin, Türkçe öğrenen kişiler tarafından yazılı sözlü iletişimde doğru kullanılması, öğrencinin Türkçeye hâkimiyet derecesini belirler. Bunun sağlanabilmesi için öğreticilerin ve materyal hazırlayanların deyimleri uygun materyallerde etkili bir biçimde kullanabilmesi gerekmektedir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanan ders kitaplarında deyimlerin öğretilmesine yönelik incelemeler olsa da deyimler ile birlikte Türk kültürüne ait unsurlarla ilgili uygulama ve malzeme eksikliği görülmektedir. Temel seviyede (A1, A2) öğrenciler daha somut (araba, kalem, masa vs.) kavramlarla karşılaştıkları için somut anlamlı deyimleri anlamlandırmada pek zorluk çekmemektedirler; ancak orta seviye ile birlikte Türkçe öğretiminde soyut kavramlar devreye girmekte bu da daha çok mecaz anlama sahip deyimlerin öğretilmesini ve öğrenimini zorlaştırmaktadır. Yine bu seviyede “Kalıplaşmış ifadeler, mecaz anlam, deyim ve atasözleriyle karşılaşmaya başlayan öğrenci bunları kendi kültüründeki tecrübelerinden ve inanışlardan yola çıkarak anlamlandırmaya çalışır.” (Başutku, 2018, s. 60). Bundan dolayı deyimlerin anlamlandırılmasında kimi zaman kültürden kaynaklanan hatalı algılamalar ortaya çıkabilmektedir. “Bunda etkili olan şey, dillerin dayandığı ve beslendiği kültürlerin, kültürleri oluşturan dinamiklerin, tarihin, dinin, yaşamın ve dünyayı algılayıştaki bakış açısının farklı olmasıdır.” (Barın, 2011, s. 206). Bu

durum öğrencilerin yazılı ve sözlü iletişim ortamlarında hata yapmalarına veya yanlış anlaşılmalarına ve böylece özgüven ve motivasyon düşüklüğüne neden olmaktadır.

Bu kapsamda çalışmada deyimlerin öğretimine yönelik Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (*The Common European Framework of Reference for Languages*) ışığında izlençe geliştirilmesinin orta seviyede hazırlanacak ders materyallerine ve öğreticilere önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kültürel etkileşim kapsamında deyimlerin öğretiminde sözlü kültür unsurlarından olan Hacivat-Karagöz metinlerinden nasıl faydalanılabilir?

2. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde bulunan B2 düzeyi okuma yeterliklerinden hareketle deyimlerin öğretimine yönelik nasıl bir izlençe geliştirilebilir?

2. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada gözlem, uzman görüşü, doküman inceleme gibi nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırılan durumu doğal ortamında gerçekçi bir şekilde ortaya koymayı amaçlayan doküman analizi yazılı materyallerin (kitap, dergi, gazete, e-içerikli belgeler) incelendiği nitel araştırma desenlerindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada, alanyazına dayalı veriler incelenmiş ve sezgisel yöntemden biri olan uzman görüşüne göre, alanda bulunan eksiklikler tespit edilerek dil öğretiminde anlam ve kullanımı esas alan özgün bir izlençe geliştirilmiştir. Çalışmanın bu yönüyle, hedef kitleye yönelik ders malzemesi geliştirecek olan dil öğreticilerine ve materyal geliştirme uzmanlarına örnek oluşturabileceği düşünülmektedir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde B2 düzeyindeki deyimler ve öğretim yöntemlerinin tespit edilmesi ile Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ışığında deyimlerin öğretimine yönelik izlençe oluşturulmuştur. Deyimlerin belirlenmesinde, Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2, Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER, İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe B2 düzeyi ders kitaplarından yararlanılmıştır. Ayrıca uzman görüşüne de başvurulmuş seçkisiz atama (random sampling) yöntemiyle deyimler belirlenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında hazırlanan ders materyali bir adet modül örnekten oluşmaktadır. Materyalde ele alınan temel dil becerisi okumadır. Bu temel dil becerisi çerçevesinde oluşturulan izlençede okuma metni öncesinde “metne hazırlık” bölümü, metinden sonra “konuşma” ve “yazma etkinlikleri” bulunmaktadır. Temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanan izlençe aynı zamanda Türk kültürüne ait unsurlardan olan Karagöz-Hacivat'a da yer vererek hedef dili öğrenenlerle kültürel etkileşimi artırma amacı da taşımaktadır.

Kültürel etkileşim hedefi doğrultusunda hazırlanan izlençede Türk kültürü unsurları esas alınmıştır. Bu unsurlar Karagöz Hacivat gölge oyunu ile Türkçede günlük hayatta sıklıkla kullanılan ifadelerdir. Öncelikle bunların seçilme nedeni kültürümüzde önemli yer tutmaları ve günlük konuşma dilinde kullanılma sıklıklarının fazla olmasıdır. Karagöz ve Hacivat'ın seçilmesinin bir diğer nedeni ise konuşma dilinin eğlendirici ve genellikle kısa olmasıdır. Oluşturulan karşılıklı konuşma metninin sıkılmadan, okunması, dinlenmesi ve yazılması bunlara dair etkinliklerin yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu yolla derslerin daha zevkli hâle getirilmesi, öğrencilerin motivasyonlarının ve ilgilerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Karagöz Hacivat metinleri, konusunu Türk kültüründen ve günlük yaşamdan alır. Dolayısıyla bu oyunlar Türk dili ve kültüründe ayrı bir öneme sahiptir. Tüm bunlara ek olarak oluşturulan izlençede Türkçede sıkça kullanılan ifadeler ve sesler de yer bulmuştur.

Bu ifadeler ve sesler özellikle günlük dilde önemli bir yere sahip olmasıyla beraber kültürümüzde yer etmiş söz kalıplarıdır. Bu özelliklere odaklı bir materyal ile kültürel etkileşimin gerçekleştirilmesi, öğrencinin dilbilgine hâkim olması ve sözcük dağarcığını geliştirmesi hedeflenmektedir.

İzlençe

Seviye	B2
Beceri Alanı	Okuma
Yeterlik İfadesi	Okuma Anlama- Genel Kendi kendine okuyabilir, okuduğu amaca yönelik ve metne uygun olarak okuma tarzını ve hızını ayarlayabilir, uygun başvuru kitaplarını seçerek kullanabilir. Okuma anlama için yeterli geniş bir sözcük dağarcığına sahip olsa da nadir kullanılan deyimleri anlamakta zorluk çekebilir.
Kazanım İfadesi	Bağlamdan hareketle mecazlı ifadeleri ve kalıpları anlamlandırır.
Tema	Kültür
Dil İşlevleri	1. Dilekleri İfade Etme 2. Açıklamada Bulunma, 3. Teklifte Bulunma
Dil Yapıları	<u>1. Dilekleri İfade Etme</u> * Keşke -sA (Keşke yakın arkadaşım Karagöz gelse.) Formülüze Yapı: (Keşke+sıfat/isim/fiil-sA). * Keşke -sA desAk (Keşke yakın arkadaşım Karagöz gelse de konuşsak.) Formülüze Yapı: (Keşke+sıfat/+isim+fiil-sA+ dA+fiil-sAk). <u>2. Açıklamada Bulunma</u> * Yani demek demektir (Yani <u>gözünü dört aç</u> demek, <u>dikkatli ol</u> demektir.) Formülüze Yapı: (Yani+deyim+demek+deyimin anlamı+demektir). * (Yani) ..., demektir (Yani <u>gözünü dört aç</u> , <u>dikkatli ol</u> demektir.). Formülüze Yapı: (Yani+deyim+demek+deyimin anlamı+demektir). * (Yani) anlamına gelir/gelmektedir (Yani <u>gözünü dört aç</u> , <u>dikkatli ol</u> anlamına gelir/gelmektedir). <u>3. Teklifte Bulunma</u> * Haydi ..., (y)Allm (Haydi gel, biraz laflayalım.). Formülüze Yapı: (Haydi/haydi+fiil+biraz+fiil+(y)Allm). * Haydi ... de (y)Allm (Haydi gel de biraz laflayalım.). Formülüze Yapı: (Haydi/haydi+gel+dE biraz+lafla+(y)Allm).

Söz Varlığı	Fiiller	demek, laflamak, sanmak, aramak, bulmak, ders vermek, alkışlatmak, başlamak, sohbet etmek, göstermek, çağırmak, girmek, konuşmak, girmek, dikkatli olmak, anlamak, yemek yemek, istemek, bağırarak, pişmek, çalışmak, görünmek, sıkılmak, üzölmek, atlamak, gitmek, almak, dönmek, unutmak, belli etmek, yaşlanmak, getirmek, güven-saygı kazanmak, otlamak, uğraşmak, ilgilenmek, bırakmak, atmak, vedalaşmak
	İsimler	Karagöz, Hacivat, zihin, kabakulak, hırsız, arsız, perde, kuru fasulye,
	Sıfatlar	yakın, önemli
	Ünlem	Hayırdır, Ha ha ha, Oo, Ah be, Ah, Ha, Vah vah, Hah, Oh, Valla, Of
	Kalıp İfadeler	Gözünü dört açmak Kafası şişmek Tası tarağı topla(t)mak Kulak kabartmak Göze girmek Ucuz atlatmak (kurtulmak) Pabucu dama atılmak

Metne Hazırlık

1. Size göre “tası tarağı topla(t)mak” deyiminin anlamı ne olabilir ve günlük hayatta hangi durumlar için kullanılabilir?

2. Şimdi taşı tarağı topla(t)mak deyiminin hikâyesini okuyunuz ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bağdat'ta bir zamanlar Abbas adında çok meşhur bir dilenci yaşarmış. Bu kişi dilencilik yaparak zengin olmuş. Bir gün fakir bir adam, bu olayı duymuş ve meşhur dilenciden yararlanmak amacıyla onun yanına gitmiş. Meşhur dilenciye hamamda rastlamış. Yavaşça dilencinin yanına yaklaşmış, “Efendim, ben dilencilik yapmaya karar verdim, bana verebileceğiniz tavsiyeleriniz var mı?” diye sormuş. Dilenci önce bu adamla ilgilenmese de dayanmamış ve “Sana şu üç tavsiye vereceğim. Bunlar dilencilüğün üç altın kuralıdır. Sakın unutma! Birincisi, kimden olursa olsun iste, ikincisi nerede olursa olsun iste, üçüncüsü de aza çoğa bakmadan ne olursa iste!” demiş. Fakir adam bunun ardından, “Efendim, benim gibi fakire bir sadaka!” demiş. Dilenci, “Be adam, ben de senin gibi bir dilenciyim. Neden benden istiyorsun?” Adam, “Ama efendim siz az önce kimden olursa olsun iste demediniz mi?” Dilenci, “Ama şu an hamamdayım.” Adam, “Ama efendim nerede olursa olsun iste demediniz mi?” Dilenci, “Ama şu an yanımda sadece tasımla tarağım var.” Adam “Olsun efendim, siz ne olursa olsun iste demediniz mi?” şeklinde aralarında bir konuşma geçmiş. Bunun üzerine dilenci çok sinirlenmiş **tasını ve tarağını** yanına alarak çekip gitmiş. Bu olaydan sonra da dilencilığı bırakmış. Dilencilığı neden bıraktın diye soranlara ise ben taşı tarağı toplattım, bu işi artık benim yapacağım bir iş değil artık, diye cevap vermiş (Pala, 2008, s. 62-63).

3. Türkiye’de günlük hayatta sık kullanılan deyimlerden hangilerini biliyorsunuz? Kendi dilinizde bu deyimlere benzer anlama sahip olanlar var mı? Anlatınız.

4. Kendi dilinizde ve kültürünüzde, okuduğunuz metne benzer deyim hikâyeleri var mı? Varsa kısaca anlatınız.

5. Neden insanlar birbirlerini yanlış anlamaktadır?

Karagöz Hacivat

Hacivat : Hay Hak! Sanmayın beyaza boyalıdır perdemiz, nice olayları gösterir süslü perdemiz. Ne ararsanız bulursunuz oyunumuzda. Hırsıza arsıza ders verir perdemiz. Hacivat ile Karagöz'ü alkışlatır perdemiz. Birazdan başlayacak oyunumuz. Efendim, hepinize merhabalar. Ben Hacivat. Bir de benim yakın dostum var: Adı Karagöz. Keşke şimdi Karagöz gelse de biraz sohbet etsek. Çağırayım, bakayım ne yapıyormuş acaba? Yar bana bir eğlence. Karagöz'üm neredesin? Haydi, gel de biraz laflayalım.

Karagöz : Buradayım Hacivat'ım, geliyorum. Hayırdır ne oldu?

Hacivat : Aşağı in de konuşalım. Mahallede hırsız varmış. Senin evine de girebilir. **Gözünü dört aç.**

Karagöz : Yahu iki tane gözüm var, nasıl dört açayım?

Hacivat : Of, sen de hiçbir şeyi anlamıyorsun yahu! Dikkatli ol demek istedim Karagöz'üm. Gözünü dört aç, dikkatli ol anlamına gelir.

Karagöz : Ne yemek mi yemek istedin?

Hacivat : Yahu ne bağıryorsun **kafam şişti.**

Karagöz : Oo, demek kuru fasulye pişti.

Hacivat : Ah be Karagöz'üm bir şeyi de doğru anla. Sabahtan beri çalışıyorum, yorgunum zaten. Bir de sen bağırınca iyice kafam şişti. Yani zihnim yorgun. Beni anlıyorsun değil mi?

Karagöz : Ha, tamam şimdi anladım. Peki, bağırmayayım. Hacivat'ım bugün çok üzgün görünüyorsun hayırdır?

Hacivat : Ah Karagöz'üm yıllardır bu mahalledeyim. Çok sıkıldım artık. **Tası tarağı toplayıp** buralardan gitmek istiyorum.

Karagöz : İp mi atlamak istiyorsun? Ha ha ha, insan buna üzülür mü hiç?

Hacivat : Bak, yine yanlış anladın. Tası tarağı toplamak, dedim. Yani bütün eşyalarımı alıp bir daha dönmek üzere buralardan gitmek istiyorum. Bu arada Karagöz'üm sana söylemeyi unuttum. Geçen gün Bebe Ruhi'yle Çengi senin hakkında konuşuyorlardı biraz **kulak kabarttım.**

Karagöz : Demek kabakulak oldun vah vah geçmiş olsun.

Hacivat : Yahu ne kabakulağı! Kulak kabartmak dedim. Kulak kabartmak, belli etmeden dinlemeye çalışmak, demektir. İyice yaşlandın sen vallahi!

Karagöz : Haklısın Hacivat'ım yaşlandım artık.

Hacivat : Hah ilk defa doğru anladın. Aferin bak şimdi **gözüme girdin.**

Karagöz : Oo Hacivat'ım demek üzüm getirdin. Git getir de yiyelim.

Hacivat : Yahu ne üzümü, gözüme girdin gözüme. Göze girmek bir kişinin yetenekleriyle veya yaptığı iyi bir davranışla insanların güvenini ve saygısını kazanmasıdır (Karagözün kafasına bir şey düşer.).

Karagöz : Ah kafam!

Hacivat : Aman Karagöz'üm dikkat et. Bakayım, oh çok şükür önemli bir şey yok. Vallahi **ucuz atlattın.**

Karagöz : Ne koyunları mı otlattın?

Hacivat : Ah Karagöz'üm ah! Ben seninle ne yapacağım, bilmiyorum. Bak ucuz atlattın, diyorum. Yani ucuz atlatmak zor veya tehlikeli bir durumdan en az zararla kurtulmak demek. Neyse seninle uğraşamayacağım bana müsaade. Babamların evine gideceğim. Son zamanlarda hep kardeşimle ilgileniyorlar benimle ilgilenmeyi bıraktılar. **Pabucumu dama attılar.**

Karagöz : Geçen haftadan beri pabucum kayıp. Meğer pabucumu dama atmışlar. Demek pabucumu dama atan sendin? Al sana al sana (Karagöz Hacivat'a ayakkabısıyla vurur.).

Hacivat : Ah dur yapma Karagözüm! Gel haydi, seyircilerle vedalaşalım.

Yıktık perdeyi eyledik viran.

Varıp sahibine haber verelim hemen.

Etkinlikler

1. Okuduğunuz metne göre aşağıdaki ifadelerden doğru olanları "D", yanlışları "Y" ile işaretleyiniz.

	Doğru	Yanlış
A. Karagöz ile Hacivat, insanların sadece eğlenmesini sağlamak amacı ile yazılmış bir metindir.		Y
B. Hacivat, Karagöz'ün yanlış anlamalarını her defasında düzelterek ona açıklama yapmaktadır.	D	
C. Metnin sonunda Karagöz ile Hacivat kavga ederler ve birbirine küserler.		Y

2. Metinde yer alan "kafası şişmek" ifadesi hangi anlamı karşılamaktadır?

- A) iş yoğunluğunu
- B) beden yorgunluğunu
- C) zihin yorgunluğunu
- D) nüfus yoğunluğunu

3. Metinde geçen "laflamak" eyleminin yerine aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) tenkit etmek
- B) hazırlık yapmak
- C) dedikodu yapmak
- D) sohbet etmek

4. Aşağıdaki kalıp ifadelerle anlamlarını uygun bir şekilde eşleştiriniz. Daha sonra bu ifadeleri anlamlı bir şekilde cümle içerisinde kullanınız.

A. Kulak kabartmak	1. Zor veya tehlikeli bir durumdan az zararla çıkmak
B. Gözüne girmek	2. Bir kimsenin sevgi ve ilgisini kazanmak
C. Ucuz atlatmak	3. Belli etmemeye çalışarak dinlemek

*

*

*

5. Metindeki bilgilerden hareketle aşağıdaki cümlede boş bırakılan yere hangisi getirilebilir?

“Hacivat, _____ bir kişiliğe sahiptir.”

A) ileri görüşlü

B) mütevazı

C) çokbilmiş

D) maceracı

6. Metinde aşağıdaki bilgilerden hangisi **yoktur**?

A) Karagöz'ün hakkında konuşan kişiler

B) Hacivat'ın konuşmadan sonra gideceği yer

C) Hacivat'ın Karagöz için verdiği öğütler

D) Karagöz'ün konuşmadan sonra uğrayacağı yer

7. Aşağıdaki ifadeleri anlamlarına uygun olarak boşluklara yerleştiriniz.

kabakulak / pabucu dama atılmak / gözünü dört açmak / yetenek

A. İki hafta önce oğluna komşusunun kızından _____ geçti ve bir hafta boyunca oğlu okula gidemedi (**kabakulak**).

B. Herkesin kendine özgü bir _____ vardır. Önemli olan bunun genç yaşta fark edilebilmesidir (**yeteneği**).

C. Elif'in yeni doğan kardeşinden sonra _____. Bu sebeple kardeşini çok kıskanıyor. (**pabucu dama atıldı**).

D. _____ ki alışveriş yaparken seni kandırmaya çalışmasınlar (**Gözünü dört aç**)!

8. Hacivat'ın yerinde siz olsaydınız Karagöz'e nasıl davranırdınız? Niçin?

_____.

9. Size göre bu metnin ana fikri nedir? Yazınız.

_____.

10. Aşağıdaki diyalogu anlamlı bir şekilde tamamlayınız.

Hacivat: Karagözüm, sucuk aldım. Gel mangal sefası yapalım.

Karagöz: Birer Kantal alalım ama benim bahçe küçük, Kantal'a dar gelir.

Hacivat: Kantal demedim Karagözüm, mangal dedim. Mangalda sucuk pişirelim.

Karagöz: Kantal'la çocuk bir arada olmaz. Yaşar'ı Kantal ısıtır.

Hacivat:

Karagöz:

....

11. Çevrenizde kişilik olarak Hacivat veya Karagöz'e benzeyen insanlar var mı? Bu insanların en belirgin özellikleri neler? Anlatınız.

12. Metinde geçen "Hayırdır! Ha ha ha! Oo! Ah be! Ah! Ha! Vah vah! Hah! Oh! Valla, Of!" gibi ünlemlerin ne zaman kullanıldığını biliyor musunuz? Örneklerle açıklayınız.

- Kendi dilinizde buna benzer ünlemler var mı? Bu ünlemlerin hangi durumlarda kullanıldığı ile ilgili arkadaşlarınıza bilgi verir misiniz?
- Kendi dilinizde dilekleri ifade ederken hangi kalıpları kullanırsınız? Örneklerle anlatınız.

3. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada dil öğretim materyallerinin seviyeye uygun olarak planlı bir şekilde geliştirilmesine yönelik oluşturulan izlençe ile işlevsel dil öğretiminin temel bileşeni olan iletişimsel yetinin kazandırılmasına katkı sağlamak amaçlanmış, B2 seviyesindeki öğrenciler için Türk kültürüne ait unsurlarla birlikte deyimlerin öğretimine yönelik sınıf içi ders materyali geliştirilmiştir. Bu bağlamda oluşturulacak dil öğretimi materyallerinde hedef davranış ve kazanımların günlük hayatta kullanılan dilin bağlamından kopuk olmaması önem arz etmektedir. "Hedef dilin toplumu ve kültürünün içinde birlikte yaşama ve sosyalleşme sürecinin bir ürünü olan iletişimsel yeti"nin (Uslu, 2005, s. 34) geliştirilmesine yönelik hazırlanan materyallerle dili öğrenenlerin bireysel ihtiyaçlarının toplum içerisinde daha rahat bir şekilde karşılamasına yardımcı olur. "Bu nedenle yabancı dil ders kitaplarında, özellikle günlük yaşamdan doğal iletişim ortamları yaratabilen özgün metinler kullanılmasına özen gösterilmelidir" (Gürata, 2018, s. 284).

- Alanyazın taramalarında, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyimlerin öğretimi üzerine yeterince çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu tür izlençe çalışmalarının, deyimlerin öğrenimine ve öğretimine ilişkin temel, orta ve ileri seviyede oluşturulacak ders kitaplarında, sözlüklerde, internet tabanlı öğretim materyallerinde, seviyelere göre yapılandırılmış hikâye kitaplarında işlevsel bir etkiye ve yönlendirici bir kapsama sahip olacağı beklenmektedir.
- Dil öğreticisi, tema ile verilmesi gereken deyimleri ve kavramları tespit edip öğrencininin uygulama yaparak öğrenebileceği bir şekilde üniteyi, çalışmada verilen örnek izlençe kapsamında düzenleyebilir.
- Öğrenci yabancı dil öğrenimi ile birlikte o dilin kültürüne ait yaşayış biçimi ve düşünce sistemine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda yabancı dil olarak Türkçen öğretimine yönelik özellikle orta ve ileri seviyede oluşturulacak ders materyallerinde deyimlerin kültürümüze ait unsurlar ile birlikte verilmesi hususunda özen gösterilmesi gerekmektedir.
- Ders kitaplarına alınacak deyimlerin belirlenmesinde, öğretiminde, etkinliklerin tasarlanmasında sıklık çalışmalarından yararlanılabilir. Deyimlerin bağlam içinde öğretilmesinin amaçlandığı etkinliklerde doğal dil verilerinin yer aldığı kaynaklar daha yararlı olabilir.
- Özellikle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde oluşturulacak ders araç-gereçlerindeki okuma metinlerinde, deyimlerin, kalıp ifadelerin pekiştirilmesine, kullanımına yönelik çalışmalara yer verilmelidir.
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel, orta ve ileri düzeyler için belirlenen temalara göre hazırlanan ders kitaplarındaki okuma metinlerinin öğrenilen hedef dildeki kültürel etkileşime imkân sağlayan etkinlikleri göz önünde bulundurarak yapılandırılması, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenleri olumlu yönde etkileyecektir.
- Bu araştırmanın, eylem odaklı iletişimsel dil öğretim yaklaşımına uygun, kültürlerarası etkileşimi ön plana çıkartarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanındaki ders programlayıcılarına, müfredat çalışmalarına, ders materyali oluşturanlara ve sınav hazırlayanlara işlevsel dil öğretimi kapsamında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kültürel öğelerin etkin bir şekilde kullanımına ve kültürlerarası paylaşımına önem veren bu çalışmanın alanla ilgili ders veren öğreticilerin, kendi ders planlamalarını yapılandırmalarında, işlevsel bir etkiye ve yönlendirici bir kapsama sahip olması beklenmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, S. & Yaylı, D. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi a1-a2 düzeyi ders kitapları üzerine bir izlençe çalışması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 35-46.
- Aksan D. (2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim I, II, III*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barın, E. (2011). Türk soylulara Türkiye Türkçesinin öğretiminde deyimler ve atasözlerinin önemi. *Türk Yurdu Dergisi*, (286), 206-213.
- Başutku, S. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde b1 düzeyinde kelime öğretimi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktaroğlu, S. (1987). Kültür tanıtması ve Türk dilinin yabancılara öğretimi. *The Times Educational Supplement*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Kenan Evren Arşivi.
- Günay, D. (2003). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Gürata, K. E. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sözcükleme kuramından ve edimbilimden hareketle örnek ders malzemesi geliştirilmesi. *International Journal of Language Academy* 6(5), 278-291.
- Huzur Sayfası (2020). *Tası tarağı toplamak deyiminin anlamı ve hikâyesi*. <https://www.huzursayfasi.com/deyimler-sayfasi/28252-tasi-taragi-toplamak-deyiminin-anlami-ve-hikayesi-s1.html> adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 23.02.2020)
- İpek, S. (2016). Yakup Kadri Karaosmanoğlu hikâyelerinin b1 düzeyine Türkçe öğretim materyali olarak uyarlanması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Varşova Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türkoloji ve Orta Asya Halkları Bölümü, Varşova.
- Kara, M. (2010). Oyunlarla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi TÜBAR*, (27), 407-421.
- Kara, M. (2011). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılara a1-a2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 3(3), 157-195.
- Kara, M. & Memiş, M. R. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Kalıp İfadeleri Kullanmadaki Yeterlilik Düzeyleri, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, UDES 2015 Special Issue, 1670-1681.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. Gazi Üniversitesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Kavcar, C. & Oğuzkan, F. & Sever, S. (2005). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Memiş, M. R. ve Kara, M. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Yapım Bilgisi Eğitiminin Okuduğunu Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi. *International Journal of Language Academy*, 6(1), 266-288.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mohseni Far, M. (2008). *An overview of syllabuses in English language teaching*. <http://www.slideshare.net/jetnang/an-overview-of-syllabuses-in-english-language-teaching> adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 19.05.2020)

- Özbay, M. (2011) *KKTC ortaokul öğrencilerinin okuma ve yazma becerileri*. Ankara: Öncü Kitap.
- Pala, İ. (2008). *İki dirhem bir çekirdek*. Ankara: Kapı.
- Telc Language Tests (Haz.), (2012). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi: öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Frankfurt: Telc GmbH.
- The Council of Europe. (2017). *Learning, teaching, assessment companion volume with new descriptors*. Provisional Edition September.
- Türk Dil Kurumu. (2012). *Yazım kılavuzu*. Ankara: TDK.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (2020). *Teknoloji*. <http://www.tubaterim.gov.tr/>. adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 19.05.2020)
- Türkiye Maarif Vakfı. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. İstanbul: Bayem Ajans.
- Uslu, Z. (2005). Edimbilim ve yabancı dil öğretimine etkileri. *Dil Dergisi* (127), 34-43.
- Yaylı, D. & Yaylı, D. (2011). Yabancı dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemleri. *Yabancılara Türkçe öğretimi: politika, yöntem ve beceriler içinde* (s. 7-28). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.